

گلناز مشام
<div>info@khorasannews.com</div>

ایک مقام مسؤل در بیان خاطرات سفرش به کشور آلمان می گفت: «در بازدید از یک واحد صنعتی در این کشور، مدیران واحد درخواست کردند لباس خودم را با لباس فرم آن ها عوض کنم به درخواست آن ها عمل کردم و اگر چه در ابتدا، علت را نپرسیدم اما در طول زمان باز دید به دنبال پاسخ این سوال بودم و در نهایت پس از بازدید طاقت نیاوردم و علت را پرسیدم. پاسخ این بود که اگر فقط ۱۰ ثانیه، هر کارگر وقت خود را صرف نگاه کردن به لباس متفاوت شما می کرد در نهایت مدت زمان زیادی از زمان کار مفید کارگران هدر می رفت و به همان میزان بهره وری کاهش می یافت. این نمونه نشان می دهد که در کشور های پیشرفته توجه خاصی به افزایش بهره وری و ساعات کار مفید است در صورتی که در کشور ما، ممکن است این موضوع شبیه یک شوخی و تعجب آور باشد.

واقعاً بهره وری چیست؟ و چه دیدگاهی در باره این مقوله وجود دارد؟

- نگاهی به اهمیت بهره وری**

موضوع بهره وری از آغاز تاریخ بشر در همه نظام های اقتصادی و سیاسی مطرح بوده است. «فرانسوا کنه» (Fransowa kenedy)، اقتصاددان فرانسوی برای نخستین بار به صورت علمی، این تفکر را اظهار می دارد و می گوید: اقتدار هر دولت، وابسته به افزایش بهره وری آن کشور در بخش کشاورزی خواهد بود.

کشور ژاپن با استفاده از این گونه نظریه ها، سازمانی با عنوان مرکز بهره وری تشکیل دادو با درک ارزش بهره وری، آن را یک اولویت و انتخاب ملی اعلام کرد. آنان با انگیزه ای بالا، بین سال های ۱۹۶۷ تا ۱۹۷۴م، بهره وری ملی خود را ۹۹/۶ درصد افزایش دادند. در همین مدت، کشور آلمان غربی ۴۳/۳ درصد و آمریکا ۲۹/۵ درصد، افزایش بهره وری داشته اند.

نظریه پردازان بهره وری در نظریه های خود به مواردی اشاره می کنند که این موارد همواره در آموزه های دین اسلام و دیگر ادیان الهی مطرح بوده است. قرآن هم بر استفاده صحیح و متعادل از منابع و نعمت های خدادادی تأکید کرده است.

تعداد زیادی از کشورها با پیروی از اندیشه بهره وری، در سال های گذشته رشد چشمگیری داشته اند. در کشور ما هم در سال های اخیر به موضوع بهره وری و بالا بردن عملکرد سازمان ها و بازدهی نیروی انسانی، توجه شده است و در قانون برنامه چهارم اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، کلیه دستگاه های کشور، ملزم شده اند برای بالا بردن بازدهی عملکرد سازمانی و نیروهای انسانی خود، اقدامات موثری به عمل آورند و بهره وری را به عنوان یک اولویت ملی، مدنظر داشته باشند.

بهره وری (Productivity) در اصطلاح مدیریتی، یک دیدگاه فکری است که در آن انسان با تلاشی مستمر، برای افزایش رشد اقتصادی و بهبود سطح زندگی فردی و اجتماعی، روش های جدیدی را به کار می گیرد تا بتواند از منابعی مثل: نیروی کار، سرمایه، زمین، انرژی و… بیشترین استفاده و سود را ببرد.

در اطلاعیه ای که در سال ۱۹۵۵ م،از مرکز بهره وری ژاپن صادر شده، در تعریف بهره وری آمده است: بیشترین استفاده علمی از منابع فیزیکی (مادی)، نیروی انسانی و دیگر عوامل به طوری که بهبود بهره وری، به کاهش هزینه تولید، گسترش بازارها،

۲ ساعت کار مفید در روز، پشتوانه نامطمئن برای تولید ملی

افزایش اشتغال و بالا رفتن سطح زندگی همه آحاد ملت بینجامد.

برخی از افراد درک درست و کاملی از مفهوم بهره وری ندارند و مفهوم آن را معادل زندگی سخت تر و کار کردن بیشتر می دانند، در حالی که معنای درست بهره وری، استفاده علمی تر از منابع و سرمایه ها و نیز آگاهانه و هوشیارانه کار کردن و انجام دادن کار با بازدهی بالاست.

بر اساس گزارش خیرگزاری اقتصادی ایران، ۲۹ کشور صنعتی با درآمد بالا با سهم ۶۷ درصدی منابع انسانی، سهم ۱۶ درصدی منابع فیزیکی و سهم ۱۷ درصدی منابع طبیعی، بیش از ۷۹ درصد از کل ثروت جهانی را به خود اختصاص می دهند که این امر حاکی از نقش موثر کار مفید نیروی انسانی در رشد اقتصادی کشور هاست.

در واقع بهره وری عبارت است از استفاده موثرتر از منابع اعم از نیروی کار، سرمایه، زمین، مواد، انرژی، ماشین آلات و ابزار و تجهیزات و اطلاعات در فرآیند تولید کالاها و خدمات که باعث افزایش مجموع کالاهای تولید شده و خدمات عرضه شده در یک اقتصاد و در طول یک دوره معین می شود و زمینه های رشد اقتصادی را برای یک کشور فراهم می کند.

- آمار کار مفید در ایران**

وضعیت رشد شاخص بهره وری نیروی کار در کشور ما طی سال های ۸۴ تاکنون در بهترین حالت در سال ۸۴، ۱/۴ درصد، در بدترین وضعیت در سال ۸۹، ۰/۲ درصد برآورد شده است.

این نرخ در رشد بهره وری کل عوامل تولید وضعیت نامطلوب تری دارد چرا که این میزان در سال ۸۴ معادل ۰/۶ درصد، در سال ۸۵، ۰/۱ درصد، در سال ۸۶ معادل منفی ۰/۳ درصد، در سال ۸۷ معادل منفی ۰/۵ درصد، در سال ۸۸ معادل منفی ۰/۷ درصد و در سال ۸۹ معادل منفی ۰/۳ درصد برآورد شده است.

داده های آماری نشان می دهد که میزان ساعت کار مفید در کشورمان و در مقایسه با دیگر کشورها، میزان بالایی نیست.

در حال حاضر طبق گزارش خبرگزاری اقتصادی ایران از مرکز آمار کشور، بیش از ۴۰ درصد شاغلان با ۴۹ ساعت کار در هفته، کار معمول می کنند و حدود ۶۰ درصد شاغلان نیز کمتر از این میزان یعنی در هفته یک تا ۴۸ ساعت کار می کنند.

هر چند با احتساب هفته ای ۴۴ ساعت و بدون در نظر گرفتن تعطیلات، میزان کارکرد سالانه ایرانیان بیش از هزار و ۹۰۰ ساعت می شود اما بر اساس آمار منتشر شده توسط خبرگزاری مهر، میزان کار مفید در ایران هم اکنون هفته ای ۶ تا ۷ ساعت است.

همچنین متوسط کار روزانه در بخش دولتی ایران یک ساعت و ۴ دقیقه و در بخش خصوصی ۲ ساعت و ۶ دقیقه است.

اما جالب است بدانید که بر اساس همین گزارش میزان ساعت کار مفید هفتگی در ژاپن هم اکنون ۴۰ تا ۶۰ ساعت، در کره جنوبی ۵۴ تا ۷۲ ساعت است.

- رده سوم کمترین ساعت کار در جهان**

بر همین اساس ایران با سالانه ۸۰۰ ساعت کار مفید،

ایران در رتبه سوم کمترین ساعت کار مفید جهان

میزان ساعت کار مفید در کشور مانسبت به دیگر کشورها رقم مطلوبی ندارد. ■ عکس: مجید فکری

در رده سوم کمترین ساعات کار مفید در جهان پس از کویت با ۶۰۰ ساعت و عربستان با ۷۲۰ ساعت کار مفید قرار دارد.

این میزان در ژاپن سالیانه ۲ هزار و ۴۲۰ ساعت، در کره جنوبی هزار و ۹۰۰ ساعت، در چین هزار و ۴۲۰ ساعت، در آلمان هزار و ۷۰۰ ساعت، در آمریکا هزار و ۳۶۰ ساعت، در ترکیه هزار و ۳۳۰ ساعت، در پاکستان هزار و ۱۰۰ ساعت و در افغانستان ۹۵۰ ساعت است. بنابراین بر اساس این آمار، در خوش بینانه ترین حالت میزان ساعت کار مفید سالیانه در ایران، ۸۰۰ ساعت است اما در بدبینانه ترین حالت و با احتساب ۷ ساعت کار مفید در هر هفته و با در نظر گرفتن ۵۲ هفته در سال، این رقم ۳۶۴ ساعت خواهد بود که در این صورت ایران پیش از کویت و عربستان رده اول کمترین ساعت کار مفید در جهان را به خود اختصاص خواهد داد.

به هر حال در هر دو صورت نیز میزان ساعت کار مفید در کشور مانسبت به دیگر کشورها رقم مطلوبی ندارد.

- تولید ملی با کار مفید**

دکتر «تقوی» صاحب نظر در مسائل اقتصادی و استاد دانشگاه با بیان این مطلب که تحقق شعار «تولید ملی» در گرو افزایش بهره وری و افزایش ساعات کار مفید است، می گوید: با افزایش بهره وری نهاده های تولید، تولید ملی افزایش می یابد و در نهایت اقتصاد کشور پیشرفت خواهد کرد.

وی گفته هایش را این گونه توضیح می دهد: میزان افزایش در تولید ناخالص داخلی که به واسطه بهبود بهره وری در سطح ملی حاصل شده است، بین کارگر و صاحبان کار تقسیم می شود به طوری که کارگران

توسعه) مطرح است. متفکران علوم اقتصادی و اجتماعی، بهره وری را روشی برای ارتقای استانداردد زندگی و پیشرفت های فرهنگی و اجتماعی جامعه دانسته اند و معتقدند که برنامه ریزی صحیح و اصولی و نگرش منطقی، بهترین شیوه برای دست یابی به اهداف از پیش تعیین شده است، چنان چه بر اثر گرایش و توجه برخی از جوامع به بهره وری، در ۲ دهه گذشته، بهره وری سرمایه و نیروی کار در آن ها حدود ۴۵ درصد، رشد داشته است.

وی می گوید: از بین کشور های موفق، ژاپنی ها بیش از دیگران در این زمینه، رشد داشته اند. علاقه ذاتی آنان به پیشرفت، موجب شده که دانش بهره وری، به فرهنگ ماندگار در همه افراد جامعه این کشور تبدیل شود. مردم کشور ژاپن، با وجود صنعتی شدن کشور شان، با تکیه به فرهنگ بومی و الهام از آموزه های دینی و اجتماعی خود و بومی کردن فرهنگ بهره وری، به موفقیت های چشمگیری دست یافته اند.

«آقا جعفری» می افزاید: سعادت ملت ها، به میزان تلاش و داشتن عزم و ایمان راسخ آنان بستگی دارد؛ زیرا تداوم کار و تولید بیشتر، موجب افزایش بهره وری در بلندمدت خواهد شد. این امر، موجب افزایش درآمد ملی و رونق اقتصادی و کاهش قیمت ها و ایجاد فرصت های شغلی بهتر می شود. با بالا رفتن رشد اقتصادی و بهبود سطح زندگی جامعه از نظر مادی و ارتقای برنامه های اجتماعی و فرهنگی و ایجاد رفاه ملی، جامعه ای سعادتمند خواهیم داشت. برای رسیدن به چنین جامعه مطلوبی، نیاز مند عزم همگانی و ملی در گسترش فرهنگ بهره وری هستیم.

از وی می پرسیم راهکار های موثر در افزایش بهره وری در جامعه چیست؟ «آقا جعفری» می گوید: «موثرترین ارزشمندترین سرمایه در بهره وری، سرمایه انسانی است. سرمایه انسانی آن دسته از عوامل با اهمیت و ملی در گسترش فرهنگ بهره وری هستیم.

از وی می پرسیم راهکار های موثر در افزایش بهره وری در جامعه چیست؟ «آقا جعفری» می گوید: «موثرترین ارزشمندترین سرمایه در بهره وری، سرمایه انسانی است. سرمایه انسانی آن دسته از عوامل با اهمیت

و ملی در گسترش فرهنگ بهره وری هستیم. به هر حال، نظام بهره وری را نباید تنها یک مفهوم صرفاً اقتصادی و از دیدگاه منفعت طلبانه نگاه کرد؛ بلکه باید آن را اندیشه و تفکری در نظر گرفت که می تواند به عنوان یک فرهنگ، بین همه قشر های جامعه، رواج یابد.

با توسعه روز افزون دانش بشری در علوم اجتماعی و اقتصاد، مفهوم بهره وری نیز تکامل پیدا کرده و محققان و صاحب نظران برای آن تعریف های جدیدی ارائه کرده اند.

- سرمایه انسانی**

«هما آقا جعفری» پژوهشگر و کارشناس اقتصادی در این باره می گوید: در عصر جدید، مفهوم بهره وری مترادف با توسعه و پیشرفت در نظر گرفته می شود. به دلیل محدودیت منابع کشور های جهان، افزایش بهره وری به عنوان یک ضرورت و مسئله مهم برای دست یابی به هدف های اساسی برای همه کشور های دنیا (چه جوامع توسعه یافته و چه جوامع در حال

- ضعف فرهنگی**

«مجتبی قلی زاده» مدیر یک واحد تولیدی دیگر نیز بی توجهی به ارزش کار را از دلایل پایین بودن میزان بهره وری و ساعات کار مفید در بنگاه های تولیدی و اقتصادی کشور می داند و می گوید: با فرهنگ سازی و با ایجاد انگیزه برای کارگران، می توان بهره وری را افزایش داد.

وی با تاکید بر این که با افزایش بهره وری، کارگر، کارفرما و مصرف کننده منتفع می شوند، می افزاید: با افزایش بهره وری و در نهایت افزایش تولید ضمن انتفاع کارگران و کارفرمایان، قیمت تمام شده کالا کاهش می یابد که به طور قطع با افزایش کیفیت مصرف کنندگان به خرید کالای داخل روی خواهند آورد.

وی به روش های مورد استفاده در واحد تولیدی خود برای افزایش بهره وری می گوید: با استفاده از روش های انگیزشی همچون سهمیم کردن کارگران در سود تولید، ضمن افزایش کیفیت، تولید نیز افزایش پیدا کرده است.

«محمد گلاب گیر» مدیر یک واحد تولیدی در این باره می گوید: انجام کارها به طور صحیح و اصولی و تولید کالاهای مناسب موجب می شود از یک سو مقدار ضایعات کم شود که با کاهش ضایعات هم هزینه مواد و هم هزینه دیگر نهاده ها در فرآیند تولید کاهش می یابد همچنین از سویی دیگر با کاهش هزینه ها، کیفیت کالاها و خدمات تولید شده افزایش می یابد که این مهم وفاداری مشتری به خرید کالاهای داخلی را در پی خواهد داشت.

وی تاکید می کند: به طور قطع با حدود یک ساعت کار مفید و پایین بودن شاخص های بهره وری نمی توان شعار «تولید ملی» را محقق کرد.

وی در باره پایین بودن بهره وری و ساعت کار مفید در کشور عنوان می کند: این معضلات ریشه فرهنگی دارد و به کار به عنوان یک ارزش نگاه نمی کنیم. وی می افزاید: کشور هایی که کار را مهم می شمارند، به پیشرفت های اقتصادی دست پیدا کرده اند اما متأسفانه در کشور ما معضلاتی همچون شانه خالی کردن از کار وجود دارد.

وی به پایین بودن بهره وری در واحد تولیدی مدیریت خود اشاره می کند و می گوید: تصمیم های متعددی به وسیله مشاوران و اعضای هیئت مدیره شرکت